

Tôi đọc “Cha Vô Danh” của Phạm Ngọc Lân (05)

Yếu tố bất ngờ

Trần Việt Hưng

Chúng ta hãy thử tưởng tượng, khi đọc một cuốn sách, khi nghe một bản nhạc hay khi xem một cuốn phim mà từ đầu đến cuối, tất cả diễn ra êm trôi như một giòng nước, thì chúng ta sẽ thất vọng như thế nào. Vì vậy nên trong tất cả mọi hình thức được dùng để diễn đạt, phải có yếu tố bất ngờ. Một giai điệu nhẹ nhàng êm ái, lâu lâu được điểm tô bằng một chút đảo phách¹ (syncope) thay vì cứ *giòng đời trôi bao tháng năm qua rồi*² thì sẽ êm ái hơn rất nhiều nhờ hiệu ứng tương phản...

Tôi đã viết *Tôi đọc “Cha Vô Danh” của Phạm Ngọc Lân* được bốn (04) bài rồi, có người nói tôi viết... cứ “tung tung” thế nào ấy, nên tôi giận! Tôi không viết nữa! Chấm hết!

Rồi tôi lái nhái. Tôi viết thì chẳng biết có ai xem, còn tôi không viết nữa thì cũng chẳng có ai bận tâm, nên tôi... đùa đây, tôi sẽ viết tiếp!

Có rất nhiều hình thức, có rất nhiều cách để người ta đưa yếu tố bất ngờ vào trong tác phẩm của mình. Như bài hát **Hà Nội Ngày Tháng Cũ** của **Song Ngọc**³ chẳng hạn. Bài hát này có khá nhiều ca sĩ trong và ngoài nước chọn hát như Hoàng Anh Thư, Khánh Hà, Minh Quân, Ngọc Hạ, Quang Tuấn, Sĩ Phú, Thanh Lan, Thu Phương, Vũ Khanh... chúng ta có thể dễ dàng tìm thấy trên Youtube, nên giờ đây, xin mời quý độc giả nghe... **Bích Vân**⁴ thể hiện Hà Nội Ngày Tháng Cũ trong đêm Chiều Nhạc **Ngàn Khơi**⁵ - Đoàn Chim Tha Hương tại Saigon Performing Arts Center, Fountain Valley, California để vinh danh nhạc sĩ **Hồ Đăng Tín**⁶, năm 2017. Quý độc giả có thể nghe ở link dưới đây và sau khi nghe hết bài hát sẽ thấy yếu tố bất ngờ bật ra ngay.

<https://www.youtube.com/watch?v=h7JT6QJdIOM>

Bích Vân hát trực tiếp (mà chúng ta quen gọi là hát... sống) khá tốt, không điệu giọng quá đáng, phát âm đúng cao độ, đặt chữ rõ ràng và biến cường rất hiệu nghiệm. Một ca sĩ có... hơi, có bài bản, có kỹ thuật và nhất là có công phu tập luyện nên phân trình diễn của Bích Vân... gần như là hoàn hảo. Cái bất ngờ là ở chỗ đó. Mà không phải chỉ là một bất ngờ không thôi đâu.

Cái bất ngờ thứ nhất, là hai chữ *mây chiều* ở cuối bài. Tôi nghe có gì không ổn! Bài này tôi đã nghe rất nhiều, nên hầu như thuộc nằm lòng, tôi cũng có hát nữa nhưng có nghe *Giờ đâu xa vắng... mây chiều* bao giờ. Phải là *Dù đường xưa vắng ai chờ* mới đúng chứ! Nguyên bản đoạn cuối thế này

Hà Nội còn sống mãi

*Chiếc áo xanh lam áo trắng nghiêng nghiêng mặt **hò***

Chiếc lá cô đơn lang thang trôi trên vĩa hè

*Dù đường xưa vắng ai **chờ***

Tôi dám chắc Bích Vân hát sai lời, vì cứ xem cách gieo vần cách câu của Song Ngọc ở những đoạn trên thì thấy phải là *Dù đường xưa vắng ai chờ*, hơn thế nữa *Giờ đâu xa vắng... mây chiều* chẳng có nghĩa gì cả, gán vào đoạn cuối thì cứ như là ăn thịt bò bí-tết chấm với mắm tôm vậy.

Nhưng đó chưa phải là cái bất ngờ mà tôi muốn đề cập.

Cái bất ngờ lớn nhất sau khi nghe xong Hà Nội Ngày Tháng Cũ của Song Ngọc là ở tác giả và tác phẩm. Nghe lại cũng vẫn bất ngờ... khôn nguôi. Ai cũng biết **Song Ngọc** (1943–2018) là một người miền Nam, gốc vùng Long Xuyên, tỉnh An Giang. Viết nhạc từ khá sớm, ông nổi tiếng là người đầu tiên phổ nhạc bài thơ **Tiến Biệt**⁷ của **Nguyễn Sa**⁸ năm 1961 thành ca khúc **Tiến Đưa**. Chưa bao giờ đặt chân tới Hà Nội. Năm 1975, ông cùng gia đình di tản sang Hoa Kỳ và định cư ở thành phố Houston, TX. Hà Nội Ngày Tháng Cũ ra đời ở nơi ấy. Nếu chỉ nghe bài hát và giấu tên tác giả đi, có ai nghĩ một người sinh ra và lớn lên ở miền Nam, không hề biết đến Hà Nội lại có thể viết được một bài hát như vậy. Tác giả dẫn chúng ta đến với Tháp Bút chơ vơ liễu rũ Hồ Gươm, đến Tây Sơn, đến Trưng Vương rồi lại đảo qua Hàng Bạc, Hàng Đào dưới trời mưa lất phất, tất cả đối với một số người chỉ còn là kỷ niệm. Thú thật, mỗi khi nghe Hà Nội Ngày Tháng Cũ tôi xúc động ghê lắm. Bỏ qua chuyện *ai chờ mây chiều* đi, kể người ta, bỏ qua chuyện hồ **Thiền Quang** (禪光) ca sĩ nào cũng hát thành hồ **Thuyền Quang** (船光) đi, Hà Nội đối với tôi là một giấc mơ chẳng bao giờ trở thành hiện thực để tôi có thể đặt chân đến thăm những nơi Mẹ tôi đã từng sống thời niên thiếu, đã từng lớn lên và đã từng từ đó ra đi, không bao giờ trở lại. Nhạc Sĩ Song Ngọc mất cách đây không lâu, tôi cầu xin cho ông được thanh thản nơi miền miền viễn như một lời tri ân, cảm tạ.

Và với những ai cùng chia sẻ với tôi nỗi niềm khắc khoải, ước muốn một ngày có thể thăm lại chốn cũ... chưa bao giờ đặt chân đến, tôi xin nói, chúng ta may mắn có Phạm Ngọc Lân với tác phẩm Cha Vô Danh. Ông dắt chúng ta đi trên những nẻo đường của đất nước, của ngày xưa và của ngày hôm nay, không phải để chúng ta theo chân ông tìm về với kỷ niệm, nhưng là để cho chúng ta nhận thức được chúng ta là ai, chúng ta có ở nơi nào trên thế giới, chúng ta có sử dụng ngôn ngữ nào thành thạo hơn tiếng Việt, chúng ta trước hết vẫn là con người có nhân bản, và sau đó chúng ta vẫn là người Việt Nam.

Tôi đã bồi hồi xúc động thật nhiều khi được tự mình chứng kiến những gì đã xảy ra với nhân vật Hoàng Kim Long, để có chung một niềm hạnh phúc những ngày vui rạng ngời tươi sáng, để chia sẻ cùng nỗi khốn cùng những ngày buồn chông chênh khổ đau, để băng khuâng về lại chốn cũ, về với cảnh xưa còn đó, nhưng *cố nhân xa rồi*⁹...

Ngay từ đoạn đầu tiên, **Chạm trán với thực tế - 1961**, tác giả Phạm Ngọc Lân đã cho chúng ta đối diện với một bất ngờ ông sẽ nhớ mãi trong suốt cuộc đời còn lại. Tôi cũng đã từng gặp cái bất ngờ ấy, nhưng thâm hơn cái bất ngờ của nhân vật Hoàng Kim Long, đến tận bây giờ là hơn bốn mươi năm đã qua, thỉnh thoảng nằm ác mộng, tôi vẫn còn giật mình thức giấc trong đêm, mồ hôi toát ra như tắm.

Và trong suốt cuốn sách Cha Vô Danh, tác giả có muôn vàn những bất ngờ khác, lý thú có, buồn đau có, hồi hộp có, nhiệm màu có, để có một lúc nào đó lắng đọng ngời nhìn lại, tác

giả và cả chúng ta nữa, phải nhìn nhận phép lạ không phải là một khái niệm hoang đường, chỉ có trong trí tưởng tượng, chẳng bao giờ xảy ra.

Tác giả Phạm Ngọc Lân đã biết sử dụng khéo léo những yếu tố bất ngờ, không thêm mắm thêm muối, không cường điệu thậm xưng, khiến người đọc một khi đã bắt đầu xem những trang đầu tiên thì sẽ không muốn bị gián đoạn. Tôi chỉ có thể nói như vậy, tôi không thể nói hơn, vì một khi những yếu tố bất ngờ không còn nữa, thì cuốn sách sắp đọc có khác gì một cuốn sách giáo khoa được sử dụng từ năm này sang năm khác.

Đọc xong Cha Vô Danh rồi, tôi biết tác giả Phạm Ngọc Lân vẫn còn một yếu tố bất ngờ chung cuộc mà ông giữ lại, chưa đưa ra, nhưng yếu tố bất ngờ này, tôi sẽ... “bóc mẽ” ngay đây, dù tác giả Phạm Ngọc Lân có phản đối hay không.

Vì yếu tố bất ngờ chung cuộc ấy, với tôi, chẳng có gì bất ngờ hết.

Thật vậy, tôi sẽ không bất ngờ chút nào cả nếu như có một ngày nào đó Cha Vô Danh được dựng thành phim!

(còn tiếp)

---

¹ **Đảo phách**, trong âm nhạc là hiện tượng một nốt nhạc hay một hợp âm được khởi đầu từ một phách yếu rồi kéo dài qua một hay nhiều phách mạnh để tạo hiệu ứng tung bồng hơn hoặc êm ả hơn.

² **Mong chờ Giêsu**, nguyên tác **Lord, I want to be a Christian**, thánh ca của người da đen, xuất hiện vào thập niên 1750, được cho là do các nô lệ sáng tác, lời việt của **Vũ Khởi Phụng, CSsR** (Congregatio Sanctissimi Redemptoris hay là **Dòng Chúa Cứu Thế**) bắt đầu với *Giòng đời trôi, bao tháng năm qua rồi*.

³ **Song Ngọc**, sinh năm 1943 ở Long Xuyên, An Giang, mất ngày 14 tháng 10 năm 2018 tại thành phố Houston, Texas.

- Ông viết nhạc từ năm 1957 với bài đầu tay *Mưa chiều* lúc học trung học ở Sài Gòn. Bút hiệu Song Ngọc là từ ghép chữ lót tên ông và chữ lót của tên một người bạn gái.
- Ngoài Song Ngọc, ông còn dùng các bút hiệu *Hàn Sinh, Nguyễn Hà, Hoàng Ngọc Anh, Anh Tuyền*.
- Song Ngọc là người đầu tiên phổ thơ **Nguyễn Sa** với bài **Tiền Đưa** nổi tiếng năm 1961.
- Ông cũng là tác giả của nhiều ca khúc nổi tiếng trước năm 1975: *Tiền đưa, Chiều thương đô thị, Gặp lại cố nhân, Xin gọi nhau là cố nhân, Nở và tôi, Tuổi mùa xuân...*, và sau 1975 như: *Đàn bà, Hà Nội ngày tháng cũ, Hương đồng gió nội...*

⁴ **Ca sĩ Bích Vân**, tốt nghiệp thạc sĩ MM (Master of Music) về ngành **Nhạc Kịch** (Musical Theater) ở NYU, New York. Trước đó tốt nghiệp cử nhân BM (Bachelor of Music) ngành **Thánh Nhạc Cổ Điển** tại Bob Cole Conservatory.

⁵ **Ban Hợp Xướng Ngàn Khơi**, hậu thân của **Ban Hợp Xướng Trùng Dương**, do các cựu ca trưởng Trùng Dương ngày trước **Lê Văn Khoa, Trần Anh Linh** (đã mất), **Trần Chúc** thành lập, hiện do cựu ca trưởng **Nguyễn Hoàng Hương** (tam ca ABC, (**Bùi Thiện, Hoàng Hương** và **Vũ Anh**), cựu ca trưởng các ca đoàn Cung Chiều, Tâm Ca, Lang Thang, Bê Linh, Trùng Dương (tái sinh)) điều khiển. Ca trưởng Nguyễn Hoàng Hương còn có nghệ danh **Y-Bát-Hối**, chẳng biết “y” ai mà không hối hận.

⁶ **Nhạc sĩ Hồ Đăng Tín** sinh ngày 1 tháng 10 năm 1935 tại Huế. Thuở nhỏ ông theo học trường **LaSan Taberd** ở Sài Gòn, sau đó về Huế học tiểu học **Thượng Tứ** và trung học tại **Quốc Học Huế**.

- Ông bắt đầu sáng tác năm 12 tuổi. Năm 14 tuổi đoạt giải thưởng sáng tác với ca khúc **Thanh Niên Chính Khí Ca** (thất truyền) của bộ Thông Tin thời bấy giờ. Ông học hàm thụ Sáng Tác tại **École Universelle par correspondance de Paris**.
- Năm 16 tuổi, rời Huế vào Saigon sau khi đậu bằng Thành Chung. Năm 18 tuổi trở về Huế học tiếp tại Quốc Học Huế. Tốt nghiệp **Đại Học Luật Khoa Sài Gòn** năm 1960. Tốt nghiệp **Hòa Âm (harmonie)** và **Đôi Âm (contrepoint)** 1961 tại **Trường Quốc Gia Âm Nhạc và Kịch Nghệ Sài Gòn** và cũng là sinh viên độc nhất lớp Sáng Tác thời bấy giờ.
- Từ năm 1968, ông làm Nhạc Trưởng tại đài **Voice Of Freedom** cho đến năm 1975.
- Giải thưởng **Quốc Gia Văn Học Nghệ Thuật** về khí nhạc 1971 với tác phẩm **Concerto for Violin and Orchestra**. Giải thưởng **Văn Học Nghệ Thuật về sáng tác ca khúc** năm 1971 với tác phẩm **Đi Cây Đi Cà** dưới tên **Phí Ích Bành**.
- Ông bị tù cải tạo 1975 cho đến hết năm 1980.
- Năm 1981 ông lập gia đình và hiện nay đang sống tại Việt Nam.

⁷ **Bài thơ Tiễn Biệt** của **Nguyễn Sa**, sáng tác năm 1954 khi tác giả ở Paris, bắt đầu với những câu

*Người về đêm nay hay đêm mai
 Người sắp đi chưa hay đi rồi
 Muôn vị hành tinh rung nhè nhẹ
 Hay ly rượu tàn run trên môi*

Xin xem thêm ở đây: <https://www.thivien.net/Nguy%C3%AAn-Sa/Ti%E1%BB%85n-bi%E1%BB%87t/poem-uJhbeUvAa5GVhfJfXkddZO>

⁸ **Thi Sĩ Nguyễn Sa** (sinh 1/3/1932 tại Hà Nội – mất 18/4/1998 tại Nam Cali), tên thật là **Trần Bích Lan**, còn có bút danh **Hư Trúc**. Ông là một nhà thơ lãng mạn Việt Nam nổi tiếng từ thập niên 1950, với những tác phẩm nổi danh như **Áo lụa Hà Đông**, **Paris có gì lạ không em**, **Tuổi mười ba**, **Tháng Sáu trời mưa...**

⁹ **Cổ nhân xa rồi, có ai về lối xưa**, một câu hát trong tác phẩm **Hoài Cảm** của nhạc sĩ **Cung Tiến**.